

KwaliteitsInstrument Toetsprogramma's (KIT)

Handleiding gebruik KIT

Versie: 12 september 2013

Auteurs: Liesbeth Baartman, Raymond Kloppenburg

Introductie

Het KwaliteitsInstrument Toetsprogramma (KIT: www.kwaliteit-toetsprogramma.nl) helpt je aan de hand van concrete kwaliteitscriteria en indicatoren de kwaliteit van uw toetsprogramma te evalueren. Een toetsprogramma is een samenhangende combinatie van toetsen binnen een afgebakend deel van het onderwijs. Het KIT is onderdeel van een zelfevaluatie-procedure en is gericht op het beroepsonderwijs.

Om de kwaliteit van een toetsprogramma te evalueren, doorloop je idealiter vier stappen:

- 1) Een startbijeenkomst
- 2) Het verzamelen van informatie over de kwaliteit van het toetsprogramma
- 3) Het invullen van het KIT via www.kwaliteit-toetsprogramma.nl
- 4) Een groeps gesprek waarin alle informatie samenkomt en sterke en zwakke punten worden benoemd

In deze handleiding vind je informatie om zelf aan de slag te gaan met het KIT. Je kunt zelf (gratis) accounts aanvragen voor het KIT bij Liesbeth Baartman (liesbeth.baartman@hu.nl). Het KIT wordt ook gebruikt als onderdeel van veel SKE-trajecten. Voor een goed zelf-evaluatieproces is het belangrijk dat de kwaliteitscriteria en indicatoren op de juiste wijze worden geïnterpreteerd. Vraag eventueel een SKE-er om advies en begeleiding!

Als je meer informatie wilt over het KIT en de zelfevaluatie-procedure, dan kun je contact opnemen met de ontwikkelaars van het instrument: Liesbeth Baartman (liesbeth.baartman@hu.nl) of Raymond Kloppenburg (raymond.kloppenburg@hu.nl).

Handleiding gebruik KIT

Doel en doelgroep

Het KIT is onderdeel van een zelfevaluatie-procedure, bedoeld om de kwaliteit van toetsprogramma's te evalueren. Het doel van het KIT is formatief: je evalueert de huidige kwaliteit van het toetsprogramma aan de hand van twaalf kwaliteitscriteria met als doel de sterke en zwakke punten van het toetsprogramma te identificeren en handvatten te krijgen voor de verbetering van het toetsprogramma.

Let op: hoewel een aantal kwaliteitscriteria in het KIT ook kan worden toegepast op afzonderlijke toetsen, is het KIT expliciet bedoeld om de kwaliteit van een toetsprogramma te evalueren. Het uitgangspunt is dat een beslissing over het toekennen van het diploma aan een student is gebaseerd op een samenhangend geheel van meerdere toetsen. Dat betekent dat kwaliteitscriteria zoals validiteit en betrouwbaarheid niet alleen op het niveau van een afzonderlijke toets een rol spelen, maar ook op programmaniveau.

Het KIT is bedoeld voor het beroepsonderwijs, dat wil zeggen al het onderwijs waarin beroepskwalificaties worden verworven. Het uitgangspunt is dat studenten in meerdere toetsen aantonen dat zij een combinatie van kennis, vaardigheden en houdingen kunnen toepassen in complexe beroepssituaties.

De zelfevaluatie van een toetsprogramma wordt idealiter uitgevoerd door een groep "evaluatoren". Dit kan bijvoorbeeld een toetscommissie zijn, een groep docenten met een teamleider of een combinatie van docenten, studenten, toetscommissie en vertegenwoordigers uit het werkveld.

De groep evaluatoren wordt begeleid door een toetsdeskundige/groepsleider van het Expertisecentrum docent HBO of uit de eigen organisatie. Deze persoon zorgt voor een instructie op het gebruik van het evaluatie-instrument, ondersteunt bij het invullen ervan en bereidt het afsluitend groeps gesprek voor.

Samenstelling van groep evaluatoren

Bij het samenstellen van een groep evaluatoren spelen de volgende afwegingen een rol:

- De samenstelling van de groep evaluatoren is afhankelijk van het doel van de evaluatie. Bijvoorbeeld een toetscommissie wil misschien vooral een beeld krijgen van de kwaliteit in het kader van kwaliteitszorg of accreditatie. Bij een team van docenten kan het ook gaan om inhoudelijk zorgen voor goede samenhang, neuzen dezelfde kant op en een beeld krijgen van het totaal;
- Er is een "groepsleider" die de zelfevaluatie begeleidt. Hij of zij is bekend met het KIT en de kwaliteitscriteria en is in staat de groep evaluatoren te begeleiden bij alle stappen van de evaluatieprocedure. Indien gewenst, kan dit dus gebeuren door een toetsdeskundige van het Expertisecentrum docent HBO.
- De evaluatoren hebben een goed beeld van het toetsprogramma;
- De evaluatoren hebben een verschillend perspectief op het toetsprogramma en leveren elk hun eigen input;
- De evaluatoren beschikken over de tijd die nodig is voor de uitvoering van de evaluatieprocedure (ongeveer 8 uur per evaluator);
- Waar nodig en mogelijk nemen studenten en werkveldvertegenwoordigers deel aan de evaluatie.

Aanvragen accounts KIT

Om het KIT te kunnen gebruiken, vraag je eerst voor alle evaluatoren een account aan. Dit kan via expertisecentrumdocenthbo@hu.nl. Er zijn een paar aandachtspunten bij het gebruik van de website. Het is geen commerciële website en er kunnen wat kleine foutjes in zitten. Ook werkt de website alleen goed via Internet Explorer (dus geen Firefox, Google Chrome, enzovoort). Onderaan elke pagina klik je steeds op “bewaar”. De ingevulde antwoorden worden dan opgeslagen en kunnen op een later moment weer worden opgeroepen. Je hoeft dus niet alles tegelijk in te vullen. Wel is het belangrijk om regelmatig op “bewaar” te drukken. Let op: **als een pagina langer dan 20 minuten inactief is, gaan de gegevens verloren!**

Vier stappen van de zelfevaluatie

Het KwaliteitsInstrument Toetsprogramma (KIT) is onderdeel van een uitgebreidere zelfevaluatie-procedure. Zo'n zelfevaluatie bestaat uit de volgende stappen:

1. *Startbijeenkomst*
2. *Verzamelen van informatie over het toetsprogramma*
3. *Individueel invullen van het KIT*
4. *Afsluitend Groepsgesprek*

Tussen de startbijeenkomst en het afsluitend groepsgesprek wordt een à twee weken gepland waarin de evaluatoren afzonderlijk de relevante toetsgegevens verzamelen en het KIT invullen. Eventueel kunnen de stappen 2 en 3 worden gecombineerd met de startbijeenkomst. Na de instructie en de inventarisatie van de toetsgegevens vullen de evaluatoren zelf het KIT in en volgt hierop een afsluitend groepsgesprek. Belangrijk hierbij is wel dat iedereen zijn eigen mening kan blijven geven.

Stap 1: STARTBIJEENKOMST

In de startbijeenkomst komen onder leiding van de toetsdeskundige/groepsleider in elk geval vier onderwerpen aan bod:

- 1.1. Bepalen en vastleggen van het toetsprogramma dat wordt geëvalueerd
- 1.2. Uitleg en bespreking van de kwaliteitscriteria en indicatoren in het KIT
- 1.3. Bespreken van informatie en bewijzen over de kwaliteit van toetsing: welke informatie is er beschikbaar om de kwaliteit van het toetsprogramma mee aan te tonen?
- 1.4. Uitleg over het digitaal invullen van het KIT

1.1. Bepalen en vastleggen van het toetsprogramma

Ten eerste is het belangrijk om als groep evaluatoren duidelijk af te spreken welk toetsprogramma wordt geëvalueerd. Hierdoor hebben alle evaluatoren dezelfde startsituatie bij het bepalen van de kwaliteit van het toetsprogramma.

In een curriculum kunnen horizontaal en verticaal samenhangende toetsprogramma's worden onderscheiden. Voorbeelden van horizontaal samenhangende toetsen zijn: alle eerstejaarstoetsen die bepalend zijn voor het bindend studieadvies, een set van toetsen in het tweede jaar van de opleiding waarmee de stagewaardigheid van een student wordt bepaald, of de examenonderdelen in de afstudeerfase van de opleiding. Voorbeelden van verticaal samenhangende toetsprogramma's

zijn: alle toetsen gedurende alle jaren van de opleiding waarmee de kennisbasis van het beroep wordt beoordeeld (bijvoorbeeld met een voortgangstoets) of alle toetsen die gericht zijn op een cluster van opleidingskwalificaties (bijvoorbeeld met betrekking tot contact met de cliënt of onderzoek).

	Cluster van kwalificaties			
	Opleidings- kwalificatie 1	Opleidings- kwalificatie 2	Opleidings- kwalificatie 3	Enzovoort
Leerjaar 1				
Leerjaar 2				
Leerjaar 3				
Leerjaar 4				

Als je als groep evaluatoren hebt bepaald welk toetsprogramma onder de loep wordt genomen (bijvoorbeeld alle toetsen van de propedeuse), dan is het vervolgens belangrijk om te bepalen welke toetsen allemaal deel uitmaken van dat toetsprogramma. Sommige opleidingen hebben een overzicht van alle toetsen in een competentiematrix of toetsplan. Pak een dergelijk overzicht erbij en bespreek of dit inderdaad compleet en up-to-date is. Ook studiegidsen en cursushandleidingen kunnen behulpzaam zijn om een overzicht te maken. Eventueel kun je een soort schema maken met alle toetsen erin (zie voorbeeld hieronder). Het is handig een overzichtje van het toetsprogramma te gebruiken bij het invullen van het KIT, omdat dan niks wordt vergeten.

Wat wordt beoordeeld?	Toets / beoordelingsvorm	Wie beoordeelt?	Waar zit dit in curriculum?
<i>Welke opleidings-kwalificaties</i>	<i>Bv: kennistoets, project, observatie tijdens stage, ...</i>	<i>Bv: docent / werkveld / medestudenten</i>	<i>Bv: aan eind cursus X en Y in jaar 2 van de opleiding</i>

1.2. Uitleg en bespreking van de kwaliteitscriteria

Een tweede onderdeel van de startbijeenkomst is de uitleg en de bespreking van de kwaliteitscriteria en de onderliggende indicatoren. Deze criteria vormen de basis voor de zelfevaluatie. Het is dan ook belangrijk dat alle evaluatoren de kwaliteitscriteria goed begrijpen en op dezelfde manier interpreteren. De toetsdeskundige/groepsleider geeft hierop een nadere toelichting, voor een verdere inhoudelijke uitwerking verwijzen wij tevens naar:

Baartman, L.K.J., Kloppenburg, R.T.H.M., & Prins, F.J. (2013). Kwaliteit van toetsprogramma's In: H. van Berkel, A. Bax, & D. Joosten-ten Brinke (red.). Toetsen in het Hoger Onderwijs (3^e druk).

Van dit hoofdstuk kan een pdf-bestand opgevraagd worden bij het Expertisecentrum docent HBO. Ook kun je gebruik maken van een powerpoint-presentatie met daarin een korte uitleg per kwaliteitscriterium (tevens verkrijgbaar bij het Expertisecentrum).

1.3. Uitleg verzamelen van informatie

Het verzamelen van informatie over het toetsprogramma vormt de basis voor de zelfevaluatie. Bij alle indicatoren wordt gevraagd een score te geven en deze score te onderbouwen met voorbeelden of bewijzen ("waar blijkt dit uit?"). Voor het verzamelen van informatie en bewijzen kun je gebruik maken van verschillende bronnen zoals toetsbeschrijvingen in cursushandleidingen, voorbeelden van uitgevoerde toetsen, cursusevaluaties, rapportages van examen en/of toetscommissie, eigen ervaringen en die van collega's en studenten.

Voorbeelden van bewijsmateriaal:

- Toetsplannen
- Toetsmatrijzen
- Competentiematrices
- Studiehandleidingen
- De daadwerkelijke toetsen
- Beoordelingsmodellen / rubrics
- Studentevaluaties
- Gegeven cijfers en analyses daarvan (b.v. interbeoordelaars-betrouwbaarheid)
- Uw eigen ervaringen in lessen en gesprekken met studenten

1.4. Uitleg invullen van het KIT

Wanneer voldoende informatie is verzameld, kan worden begonnen met het invullen van het KIT. Houdt daarbij steeds het gehele toetsprogramma en de opleidingskwalificaties in het achterhoofd. Alle evaluatoren vullen het KIT eerst individueel in, en geven zo hun eigen mening over de kwaliteit van de gebruikte toetsvormen. Deze stap kan ook worden gecombineerd met de startbijeenkomst. In dit geval gaan alle evaluatoren na afloop van de startbijeenkomst zelf aan de slag op de website. Voordeel is dat nog vragen kunnen worden gesteld.

Hieronder zie je een screendump van de website. Elk kwaliteitscriterium heeft een pagina met daarop de indicatoren. Bij elke indicator wordt gevraagd:

- *In welke mate is dit van toepassing op uw toetsprogramma?* Hier geef je een score van 1-10
- *Vindt u dit voldoende?* Hier geef je aan of je tevreden bent met deze score. Je kunt bijvoorbeeld een lage score geven en niet dit voldoende vinden. Dit betekent dat je vindt dat er verbetering nodig is. Maar het kan ook zijn dat je een lage score geeft, en dit toch voldoende vindt. Je vindt dan wel dat het toetsprogramma niet optimaal is, maar vindt dit geen (urgent) verbeterpunt.
- *Waar blijkt dit uit?* Hier geef je een onderbouwing van je score. Waaruit blijkt dat het toetsprogramma inderdaad kwalitatief hoogwaardig is? Je kunt hier de informatie / bewijzen over het toetsprogramma gebruiken. Je kunt bijvoorbeeld opschrijven dat alle toetsen een toetsmatrijs hebben waaruit blijkt dat de toetsen dekkend zijn voor de leerdoelen.

Kwaliteitsinstrument Toetsprogramma

Start Instructie Contact Overzicht

Operationalisatie

Het toetsprogramma is op een duidelijke en juiste wijze afgeleid van de opleidingskwalificaties.

Indicatoren	In welke mate is dit van toepassing op uw CAP?	Vindt u dit voldoende?	Dit blijkt uit ... Geef een voorbeeld / bewijs
De opleidingskwalificaties zijn helder omschreven, uitgewerkt en afgebakend	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ onbekend	☒ Ja ☐ Nee	<input type="text" value="We gebruiken de dublis-
descriptoren en op basis
daarvan een afwerking."/>
De opleidingskwalificaties zijn duidelijk uitgewerkt in leerdoelen per cursus	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ onbekend	☒ Ja ☐ Nee	<input type="text" value="De leerdoelen zijn de basis
voor het curriculum. We
moeten nog een duidelijke"/>
De leerdoelen per cursus zijn duidelijk uitgewerkt in beoordelingscriteria van de toetsen	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ onbekend	☒ Ja ☐ Nee	<input type="text" value="Dat kan nog niet, want
wordde erop nog niet
geken."/>

Beoordelen

indicatoren

**Score 1-10
of
"onbekend"**

**voldoende ja
/ nee**

**voorbeeld /
bewijs**

Bij het invullen is het belangrijk dat je zoveel mogelijk aandacht besteedt aan het invullen van de 'voorbeelden en bewijzen'. Deze informatie geeft het meeste concrete inzicht in de sterke en zwakke kanten van het toetsprogramma en verbeteringen die kunnen worden aangebracht. Het is daarbij van belang dat steeds het hele toetsprogramma in het achterhoofd wordt gehouden, (bijvoorbeeld a.d.h.v. overzichtje uit de startbijeenkomst).

Stap 2: VERZAMELEN VAN INFORMATIE

Het verzamelen van informatie over het toetsprogramma kan individueel of gezamenlijk worden uitgevoerd. Hierboven bij stap 1 is al een toelichting gegeven op de mogelijke bewijzen die behulpzaam kunnen zijn. Je kunt deze bewijzen dus inventariseren tijdens de startbijeenkomst, of alle evaluatoren gaan na de startbijeenkomst zelf aan de slag met het verzamelen van bewijzen en vullen op basis van hun eigen verzamelde bewijzen het KIT in.

Stap 3: INVULLEN VAN HET KIT

Het invullen van het KIT wordt altijd individueel uitgevoerd. Bij stap 1 is al een toelichting gegeven hoe dit in zijn werk gaat. Deze stap kan eventueel worden gecombineerd met de startbijeenkomst. Reken zo'n 2 uur tijd voor het invullen van het totale KIT.

Stap 4: GROEPSGESPREK

Informatie voor de toetsdeskundige/groepsleider, die het gesprek voorbereidt:

- Inloggen als groepsleider in KIT
- Uitdraai maken, eventueel kopiëren en plakken in Excel of andere programma
- Eventueel PowerPoint-presentatie van maken met de belangrijkste uitkomsten

Inhoudelijk voorbereiden:

- Bekijken van de scores en gegeven bewijzen
- Op basis daarvan besprekpunten bepalen:

- Waar zitten de evaluatoren niet op één lijn? Dus grote verschillen in scores of grote verschillen in de onderbouwing daarvan
- Waar is weinig informatie beschikbaar? Of welke indicatoren konden veel mensen niet beantwoorden? Zijn er kwaliteitscriteria waar jullie “gevoel” wel goed is, maar waar weinig echt bewijs voorhanden is?

Leiden van het gesprek:

- Zorg voor een veilige sfeer. Iedereen moet zijn mening kunnen geven, ook al komen verschillende meningen niet altijd overeen. Iedereen heeft vanuit zijn eigen ervaringen een ander beeld van het toetsprogramma en daarom soms een ander oordeel gegeven over de kwaliteit ervan. Maak duidelijk dat verschillen juist welkom zijn.
- Zorg dat iedereen aan het woord komt. Bekijk van tevoren wie ergens een “afwijkende mening” heeft van de groep en vraag hiernaar.
- Bewaak de tijd! Het gaat om het bespreken van 12 kwaliteitscriteria. Als je bijvoorbeeld 2 uur hebt ingepland (met een pauze ertussen), dan heb je maar 10 minuten per kwaliteitscriterium. Wel kun je bijvoorbeeld sneller zijn bij kwaliteitscriteria waar iedereen het over eens is.
- Veel kwaliteitscriteria hebben met elkaar te maken, en enige overlap is onvermijdelijk. Het is daarom niet vreemd dat sommige onderwerpen vaker terugkomen. Let er wel op dat de groep niet over een heel ander kwaliteitscriterium gaat praten.

Conclusies formuleren:

- Wat zijn nu onze sterke en zwakke punten?
- Waar willen we verbeteringen gaan oppakken?
- De toetsdeskundige/groepsleider kan zelf ook feedback geven op de kwaliteit van het programma en ondersteuning bieden het plannen vervolgactiviteiten .

NB: Zorg dat iemand een verslagje maakt het gesprek.